

Gijs van Elk,
voorzitter CRR

Onvoorwaardelijk basisinkomen

Laat ik maar met de deur in huis vallen: ik ben voor een onvoorwaardelijk basisinkomen. Sterker nog, ik denk dat het onvermijdelijk is. Het gaat er volgens mij van komen tussen nu en tien jaar. Het moet. Om allerlei redenen.

Wat is basisinkomen?

Gratis geld voor iedereen, niet als gunst maar als een recht. Een maandelijkse toelage, genoeg om

van te leven zonder er iets voor te hoeven doen. Met werk kan het aangevuld worden, maar nodig is dat niet, al zal het zeker gebeuren.

Dat is het. Rutger Bregman, correspondent van De Correspondent, schreef er onder die titel een boekje over; een lezenswaardig verhaal.

Het is dus niet wat verschillende gemeentes er momenteel van maken. Dat is gewoon een bijstandsuitkering zonder allerlei controles. Een mooi begin, maar een basisinkomen is het dus niet. In Nederland bestaat het basisinkomen overigens al wel, zij het voor een selecte groep. Het heet AOW.

Onvoorwaardelijk!

Aan dat gratis geld voor iedereen moeten geen voorwaarden worden verbonden en er moet ook geen kast vol controleregels voor gemaakt worden. Gewoon geld voor niks, zonder dat je er verantwoording over af hoeft te leggen, een recht. Spoel je het door de plee, prima, geen mens die je op de vingers tikt. Zonde is het natuurlijk wel, maar klagen dat je geen geld meer hebt voor het eten en de huur moet je dan ook niet meer doen.

Het maakt lui!

Een veel gehoord argument is dat het mensen lui en onverantwoordelijk maakt.

‘In het zweet uws aanschijns zult gij uw brood verdienen’. Zo staat het in de Bijbel, dacht ik. Je moet werken voor je geld. Gratis is de lucht die je inademt (sic) en de zon die schijnt. De sociale zekerheid is in de afgelopen jaren steeds meer op de arbeidsmarkt afgestemd, een arbeidsmarkt die krappere en krappere wordt. Van ‘welfare’ naar ‘workfare’ zo wordt gezegd: verplicht sollicite-

ren, verplicht meedoen aan re-integratietrajecten en verplicht 'vrijwilligerswerk'. De participatiemaatschappij in volle glorie. De impliciete gedachte die daarachter schuilgaat is dat zomaar geld geven lui maakt.

Jammer dan, maar (arme) mensen zijn niet lui. Waarom zouden ze lui zijn?

Iedereen, zo is mijn overtuiging, wil zichzelf verwezenlijken. Iedereen wil wat van zijn leven maken, zijn talenten ontwikkelen en ontplooien. Niemand is intrinsiek lui. Lui is volgens mij een ander woord voor desinteresse. Desinteresse die voortkomt uit een maatschappij waar initiatief gesmoord wordt in bureaucratie, gebrek aan creativiteit, wantrouwen, gebrek aan perspectief en last but not least: gebrek aan geld. Het basisinkomen stimuleert tot werken. Men kan er alleen maar op vooruit gaan, het is immers onvoorwaardelijk. Kom daar maar eens om bij een bijstandsuitkering.

Voordelen!

Het grootste voordeel is dat het armoede oplost. Dat is uit talloze onderzoeken gebleken. Logisch, want het grootste probleem van armoede, zo schreef ik in een vorig column al, is het gebrek aan geld. Het hoeft niet veel te zijn, maar voldoende om mensen de gelegenheid te geven zichzelf te ontwikkelen, zonder dat een leger van goedbetaalde mensen over je schouders meekijkt.

Er zijn voorts een aantal lange-termijn-voordelen, zoals verbetering van het eigen inkomen, vergroting van de gezondheid en hogere belastingopbrengsten. Meestal wordt er ook niet minder gewerkt, maar meer, doch daarover hierna iets meer. De geef-gratis-geld-programma's zijn goedkoper dan de alternatieven. Onze 'participatiemaatschappij' kost klauwen met geld, het loopt in de vele miljarden, die vaak geen tot weinig nut hebben. Geld dus dat volledig bespaard kan worden. En tot slot: gratis geld stimuleert de hele economie, want er wordt meer gekocht, wat de werkgelegenheid en inkomens doet stijgen¹.

Werk, werk en werk!

In de Volkskrant, sinds jaar en dag mijn lijfblad, las ik onlangs dat het einde van het kapitalisme in zicht is. Niet omdat het communisme nu plotseling terrein gaat winnen, gelukkig niet, maar omdat het systeem steen voor steen wordt afgebroken door de informatietechnologie. Technologie maakt Utopia mogelijk.

---

¹ Deze voorbeelden staan in het boek 'Just Give Money to the Poor (2010)' van de Universiteit van Manchester.

Automatisering is een van de redenen dat er steeds minder behoefte bestaat aan arbeid. Door digitalisering en robotisering wordt werk door machines overgenomen. Vast werk wordt vervangen door flexibel werk, de oude kapitalistische bedrijfsstructuren worden vervangen door de deeleconomie, coöperaties, crowdfunding, kredietunies en andere losse verbanden. Steeds meer producten komen goedkoop ter beschikking van iedereen, de ouderwetse markteconomie vervaagt. Er is overvloed. Luilekkerland komt binnen handbereik. Vast werk in nagenoeg volledige geautomatiseerde bedrijven is er dan al bijna niet meer. Losse dienstverbanden zijn de toon die de muziek maken en vooral zelfstandige specialisten bieden hun diensten aan. Werk doe je op vrijwillige basis, want je beschikt over een basisinkomen (ook nodig om de economie draaiende te houden). Steeds meer kan de mens gaan doen wat hij leuk vindt: studeren, lezen, innovatief en creatief werk. Hobby wordt werk en werken een hobby.

Deel, deel en deel!

Zover is het nog niet, al gaat het sneller dan we misschien in de gaten hebben. Vooralsnog zal het werk dat er nog is, steeds beter verdeeld moeten worden over iedereen die ook graag wil werken. Dat is niet alleen eerlijk, maar ook gezond. Wat is het voor malligheid dat er binnen een gezin twee mensen zich fulltime drie slagen in het rond werken en dat er even verder op, in de wat mindere buurt, in eenzelfde gezin niemand werkt. Waarom verdelen we het werk niet zo dat ook in het gezin met twee inkomens er weer wat tijd voor de kinderen is, voor leuke dingen en het jezelf verder ontwikkelen.

Waarom zouden we in Luilekkerland verschil maken tussen lekker lui en lui die niet lekker zijn?

Gijs van Elk

voorzitter CRR